DICCIONARI DE BIOÈTICA

Prefaci

El Comitè de Bioètica de Catalunya és l'organisme consultiu de la Generalitat de Catalunya que té com a objectiu formular recomanacions que ajudin a reflexionar sobre aquells problemes que es presenten en l'àmbit de la vida i de la salut. Al llarg dels seus 25 anys de vida activa ha anat aconseguint un prestigi amb els debats i textos que ha generat. En complir aquest aniversari el Comitè es va preguntar si la utilització que feia de molts termes, en la seva definició, en les seves accepcions o en la seva forma, era prou correcta en català. Recordem que la bioètica és una matèria jove i que alguns dels conceptes que fa servir són nous i amb una expressió que sovint delata que han estat emmanllevats d'altres llengües o d'altres àmbits. La mateixa paraula que la designa, bioètica, ja n'és una mostra evident. Així és que el Comitè va creure que havia arribat l'hora de plantejar-se amb seriositat aquest assumpte —no menys important que altres— de la correcció idiomàtica i de la precisió semàntica. És més: va pensar que deixar transcórrer massa temps sense passar una mirada escrutadora sobre aquest camp d'estudi podia deixar-hi créixer males herbes difícils d'expurgar més tard, podia ser la causa de no veure errors que després seria més difícil de corregir. I amb aquest ànim es van iniciar contactes amb el TERMCAT, un altre organisme prestigiós de la Generalitat, que de seguida fructificaren amb la decisió de treballar conjuntament en una revisió sistemàtica dels termes que s'empraven en el nostre àmbit, des dels més controvertits i que tot sovint eren objecte de dubtes, fins a aquells altres que compartíem, potser ingènuament, amb una aparent seguretat.

Endinsar-se en el món de les paraules resulta fascinant. Cadascuna ens convida a estudiar-ne l'origen, a comprendre'n l'evolució, a explicar-nos-en la forma que ha adoptat. I sobretot, el concepte que cada paraula voldria atrapar, quan un se'l mira de prop, pren vida i genera la necessitat d'esmolar-ne les arestes i de repensar-ne els límits. Tal com passa amb l'anàlisi bioètica, també un diccionari ens fa ser conscients d'allò de què no n'érem tant quan no hi paràvem esment, almenys pel que fa a la seva complexitat o a la seva dificultat. De fet, un diccionari sempre ens mostra una contradicció interessant: que, per un costat, els termes no poden contenir més que significats provisionals i revisables obligatòriament en passar un temps; però, a la vegada, que cadascun proposa una definició consensuada i precisa perquè sigui realment útil.

Posarem uns exemples d'aquest treball d'ajustament. Un seria, quant a la demanda de neologismes, el del terme *maleficent* per a referir-nos a la qualitat d'un agent (persona, actuació, medicament) que comporta un dany excessiu. El crèiem necessari per no haver de recórrer als durs adjectius acceptats fins llavors, *malèfic* o *malèvol*, que tenen una connotació de voluntarietat que no és pertinent en la pràctica clínica. Un segon exemple, aquest de nova accepció, seria la necessitat que se sent en algunes decisions bioètiques d'estendre el concepte de *fútil* més enllà de quan se l'entén com a sinònim de *frívol* o poc important, i poder també qualificar amb aquest adjectiu l'actuació que, tot i ser eficaç biològicament, resulta inútil per arribar a l'objectiu que es persegueix en un cas concret.

El Consell Supervisor del TERMCAT acceptà aquestes i moltes altres propostes similars, sempre després d'una anàlisi acurada i d'una deliberació profunda i oberta. Al mateix temps, es va vigilar la pertinència dels termes que s'anaven presentant un a un per evitar formes incorrectes: així, com a mostra, l'estudi morfològic en català va fer que s'optés per la forma *principisme* en lloc de *principialisme* o de *principalisme*, potser més utilitzades, per a referir-nos al corrent de pensament que basa la resolució de problemes en la ponderació d'uns principis prèviament consensuats. Aquests són només uns exemples puntuals que il·lustren la riquesa del debat en la trobada entre aquests dos mons: el de la bioètica i el de la llengua, i el gust que s'ha compartit a trobar les raons dels matisos. S'ha de dir que la implicació entusiasta de la lingüista Marta Sabater Berenguer va ajudar a cohesionar pas a pas tot el llarg procés de deliberació.

El diccionari que ara el lector té a les mans és fruit, doncs, d'un treball minuciós. Com tot diccionari, no pot ser un producte acabat. Vol estar viu, estar sobre les taules i no només en una lleixa. Vol ajudar a discutir, i ser discutit. I anar-se completant. Per tant, caldrà fer-ne revisions periòdiques i espera ja des d'ara suggeriments de millora. No pretén ser cap compendi de veritats, sinó tan sols un company aclaridor en els dubtes, i evocar aquelles dues vessants, cognitiva i simbòlica, que sempre comporta el llenguatge, per molt

tècnic i segur que el volguéssim. Si van ser les preguntes les que suscitaren el seu naixement, ara és ell qui pretén generar-ne entre els seus consultants. I seran aquests, en obrir-ne les pàgines i espigolar els termes que en aquell moment els interessin, els que podran valorar l'esforç i el rigor que hi han abocat el TERMCAT i el Comitè de Bioètica.

Marc Antoni Broggi i Trias
President del Comitè de Bioètica de Catalunya

diccionarisenlínia